

MOBILISATIE-FLITS

De hoeve van Landman ligt wat eenlijk tussen de velden. Op zij staat een stal, scheefgezakt, en een hooischelf, die pas werd volgeperst. Wat perenbomen, waaraan de vruchten gaan kleuren, werpen schaduw om 't huis. Nog aarzelend vertoont Aurora zich aan de kimme. Haar licht gluurde bleek door een wolkendeek heen. Maar op de hoeve is 't leven ontwaakt. In de stilte is Albrecht naar buiten gegaan. Hij melkt de roodbonte koe, Mieke. Dan streelt hij haar kop. Hij blikt haar diep in de goedige ogen, en praat: Wanneer zal ik je weer melken, Mieke? En hoe komt 'et nou verder goed op het land?

Miekes tong likt zijn hand. Ze zwaait met haar staart en loeit ook nog wat.

„Jij weet het ook niet,” zegt Albrecht. Hij neemt de melkemmer op en neemt afscheid van 't land. 't Ligt zo breed om hem heen, en dat ruime heeft hij nog nodig. Voor 't keukenraam ziet hij zijn Vader, in diepe gedachten verzonken.

„De mobilisatie heeft me toch overvallen, 't is wat te zeggen, Fred en Albrecht straks allebei weg...”

Fred heeft zijn eigen gezin. Maar hij werkt nog bij Landman. En knechts zijn er nu moeilijker dan enkele weken geleden te huren. Albrecht zet de melk in 't achterhuis neer. Hij trekt in een zijvertrekje zijn militaire uitrusting aan.

„Wat opstaan betreft, zullen ze in 't leger geen last met me hebben. 'k Ben aan een vroege reveille gewoon. Als ik maar niet in een gat weggestopt word. Net als boer Bulten in '14. Die was mensenschuw, toen hij na drie jaar terug kwam. 't Is al even erg, dat we 't land juist nu in de steek moeten laten, om 't Land te helpen,” grinnikt Albrecht.

De boerin onderbreekt Albrechts alleenpraak. Ze gluurde om een hoekje der kamer.

„Fred komt je toch halen?”

„Ja, hij zal dalijk wel hier zijn...”

De boerin aarzelt nog even. Maar geforceerd-luchtig fluit Albrecht nu: It is a long way, to Tipperary... Hij trekt de beenwindsels nog strakker aan. Zijn Moeder schuifelt weer naar de keuken. Daar zet zij thee en brood voor hem klaar.

„Was 't afscheid maar achter de rug,”

prevelt Albrecht. Hij komt ook in de keuken. Bij 't raam praat zijn Vader: „We zitten er lelijk mee, jong, met die mobilisatie. De vrachtauto is ook opgevorderd. Hoe 't straks nou zal gaan?”

„Daar heb 'k ook al over gedacht. Weet je wat, Vader, je vraagt bij Evers de schuit maar. 't Is wel wat meer romslomp. We bennen zo an de auto gewend. Maar je redt je er in elk geval mee,” zegt Albrecht. Hij propt zijn mond haastig vol, maar 't brood schiet traag weg.

„'t Zal zo wel moeten. Veel zinnigheid heb 'k anders niet in de schuit. Wij rijden met de auto vlak voor 't veilingsgebouw,” zegt de boer. Hij schuift de pet wat terug en tuurt weer uit 't raam. De zon rijst nu blikkend over het land, waarop ginter breed de groenten op 't opladen wachten.

„Wil je nog thee?” vraagt de boerin zacht aan haar zoon. Albrecht houdt zijn kopje boven 't blad, waarop 't theelichtje flakkert.

„De eerste dagen zul je me zo niet in-tappen, Moeder...”

„Nee, 't zal vreemd zijn, jullie allebei weg...”

„Maar zo gauw 't kan, komt een van ons als de wind weer naar huis. Ze zullen wel wijzer zijn en niet vechten,” zegt Albrecht.

Landman rijst op uit zijn zorgstoel. Fred nadert, gepakt en gezakt. De boer stoot de keukendeur verder open. Z'n rode sokvoeten schieten rap in de klompen. Maar hij bedenkt zich. Hij wacht tot de soldaat op het erf stapt. 't Gemoed schiet den boer vol. Dreigende oorlog... twee jongens van huis... en hij kan ze juist nu zo slecht missen. Deze vruchtbare zomer belooft hem van de vorstschade, in de strenge winter geleden, iets te vergoeden. Nu zal hij weer alle zeilen bij moeten zetten om tegen de mobilisatieklip niet te pletter te slaan.

„Mogge Vader. Albrecht reisvaardig?” vraagt Fred.

„Ja jongen, kom verder. Hoe is Dien er nou onder, dat je van huis moet?”

„Dien houdt zich flink. Dat wil de Koningin ommers graag? Je kunt er met lammenteren ook niks aan doen. En Dien moet er straks ook op uit, voor de kostwinnaarsvergoeding. Je hebt als burgers

over alles goed praten. Maar als de nood an den man komt, moet een mens zich maar schikken..."

Voor 't vroege morgenuur vindt Fred deze redenatie vrij lang. Hij schuift zijn Vader zachtjes opzij, en stapt in de keuken.

„Zo Moeder, kom 'k nog op tijd voor een bakje? Mogge broer, je slaat in je pakkie weer een kranig figuur."

„En jij barst er uit. Je mag je wel direct voor een ruimer jasje gaan melden," zegt Albrecht. Lachend giet Fred de thee op zijn schoteltje uit. Zij praten weer over de schuif. De boerin schuift wat appels en peren op tafel.

„Die kommen misschien nog van pas onderweg..."

Dan hangt het zwijgen beklemmend onder de balken. Landman's verweerde handen plukken nerveus aan 't bont boeze-roen.

„Er is nog wel tijd voor een kapitteltje lezen," zegt de boer schor. Want 't is toch niet goed, dat hij de jongens laat gaan, terwijl hij van eigen zorgen zo vol is.

Fred reikt hem 't Boek toe. De Bijbel valt bij een veelgelezen plaats open. Landman schraapt diep zijn keel.

„Psalm 46 zullen we lezen..."

„Vaders lievelingspsalm," weten de jongens. Zij kennen zijn stem-intonaties bij bijna elk vers.

„De Here der heirscharen is met ons, de God Jakobs is ons een hoog vertrek, sela..." klinkt het tot tweemaal toe in de keuken. De boer leest dat andere ook: Komt, aanschouwt de daden des Heren, Die verwoestingen op aarde aanricht.....

Nu dreigt die verwoesting opnieuw. Maar de boer wentelt zijn zorg weer op God af. Hij bidt, om gena en vergeving, voor zijn gezin en de wereld.

„'t Wordt jullie tijd, jongens," zegt hij dan kalmer. Albrecht staat op. Hij wil nog langs Nan van der Hoog gaan. Zij zal de laatste zijn, die hij straks groet. Die twee zijn 't in stilte met elkaar eens. Maar ze spreken nog niet over liefde. Eerst maar eens zien, wat de tijd verder brengt. De boerin smooit hem nu haast in haar omhelzing. Dan komt Fred aan de beurt.

„Dag Moeder... Dien komt wel helpen..."

Ze drukken de vereelde hand van hun Vader. Vooral niet te week worden..... nu.....

De boer en zijn vrouw blikken met be- traande ogen de vertrekkenden na.

„Heer, breng ze in vrede bij ons terug," bidden zij stil.

De morgen is bijna tot aan de middag gekomen. Landman laadt het geleende schuitje vol groenten. Laag ligt de ijzeren schuif in de sloot. Landmans gedachten zijn er vanmorgen niet al te vast bij. De zon brandt in zijn hals, die haast niet bruiner kan worden. Aan de overkant van de sloot scharrelt Evers wat op het veld. Anders werkt hij zo hard niet. Dan knappen zijn twee knechts het wel op. Maar zij zijn ook onder de wapens geroepen.

„'k Zal zelf weer poot aan moeten spelen," zucht Evers. Hij rust puffende uit. Dan ziet hij Landman, die met een volle mand wortelen weer op de schuif springt. Maar wat is dat nu?

„Wat doet de kerel raar. Zakt ie nou van narigheid door z'n knieën, of..."

Evers vraagt verder niet. Hij rent naar de sloot. Met één sprong staat hij ook op de schuif. Die wiegelt sterker.

„Gelukkig... Landman ligt er niet naast. Maar hij schijnt lelijk weggekomen te zijn..."

Landman jammert en kreunt. Zijn rechterarm bungelt slap langs zijn lijf. Evers betast hem voorzichtig.

„Wat scheelt er aan, maat?

„Pijn..." kreunt de ander.

„'k Veronderstel dat de arm is gebroken. Met je rechtervoet is 't ook al niet pluis. Dat is wat... zo'n ongeluk op een dag als vandaag..." zegt Evers hoofdschuddend. Zijn ogen meten de afstand naar de hoeve van Landmans.

„'t Is voor een mens, die kreupel moet lopen, wel een klein half uur gaans. Hé Landman... je raakt toch niet buiten westen? Zeg es, wat er an schort. Je kunt hier zo toch niet blijven," praat Evers.

„Pijn... breng me... naar huis," steunt de ander.

„Dat 's gauwer gezegd dan gedaan. Kun je hier efkes stil blijven liggen? Dan ga ik de vrouw en den dokter waarschuwen, Landman..."

„'t Is goed," zegt Landman, nog steunend. De wereld draait voor zijn ogen. Z'n fiets ligt aan de slootkant. Evers spurt er op weg. Spoedig bereikt hij de hoeve. De boerin is net bij de kippen geweest. Hijgend hangt Evers half op de fiets. 't Valt hem zwaar, dat hij juist hier een

Jobsbode zijn moet. De boerin denkt, dat hij over 't schuitletje komt praten.

„'t Is toch nog geen twaalf, Evers? 'k Ben vanmorgen krek zo van slag als een klok. Landman loopt ook te suffen. Hij is hier niet eens om koffie geweest...”

„Ik kom van je man,” zegt Evers kuchend. Zijn houding wekt plots een vage onrust in de boerin.

„Is er wat met hem?”

„Zet de zorgstoel maar voor hem gereed. 't Kan best 'beuren, dat je man voorlopig ook buiten werk is gesteld...”

In 't kort vertelt Evers, wat er op de schuit is voorgevallen. Dan spurt hij weg, naar den dokter. De boerin gaat verslagen in huis.

„Ook dit er nog bij?” denkt ze bedrukt. Werktuigelijk schudt zij de kussens van de zorgstoel wat luchtiger op. De Bijbel ligt nog op tafel. Tweemaal heeft haar man vanmorgen gelezen :

De Here der heirscharen is met ons, de God Jacobs is ons een hoog vertrek....

Diep zucht de boerin. Ze blikkt naar de blauwende hemel. Die lijkt nu zo hoog... dat vertrek onbereikbaar geworden...

De ziekenauto wacht bij de schuit. De dokter buigt zich over den nog kreunenden boer heen. Hij bevestigt de diagnose van Evers.

„De rechterarm is gebroken, de voet lelijk verstuikt.”

Op een berrie wordt de boer behoedzaam in de auto gedragen. Hij is nog versuft van de pijn. Hij weet ook niet meer precies hoe het ongeluk is gebeurd. Misschien heeft hij bij 't werken teveel over de toestand gepiekerd.

Voor de hoeve stopt de chauffeur. De boerin rijdt naar 't ziekenhuis mee. Ogen-schijnlijk heeft zij haar kalmte herwonnen. Haar hand streelt 't vertrokken gezicht van haar man.

„Heb je veel pijn?” vraagt ze zacht.

„Nog al. Daar lig ik nou, vrouw. Dat mosten de jongens es weten...”

„'t Is beter zo, Harm. Ze hebben vandaag toch al genoeg. Hoe is het gekomen?” vraagt de boerin. Landman zoekt er weer naar, waarmee zijn gedachten zijn bezig geweest, toen hij met de mand kwam te vallen. Een zonnestraal glijdt in de auto. En plots herinnert Landman het zich. Dit heeft hij gedacht: Ook deze dag is zo schoon. En de mensen durven niet recht

blijde te zijn. Gods oordelen gaan over de wereld...

De arm is gezet, de voet stevig gezwachteld. Landman ligt in zijn zorgstoel. Hij tuurt naar 't geblakerde land, dat zijn terugkomst vruchteloos wacht. Hij kan de groenten niet veilen, zal hier wel weken zo machteloos liggen. Heeft hij 't vanmorgen niet te stoutmoedig gelezen: De Here der heirscharen is met ons, de God Jacobs is ons een hoog vertrek? Hij kan nu beter met Gideon zeggen: Zo de Here met ons is, waarom is ons dit alles dan weder-varen?

Mieke loeit klagend, als de boerin haar komt melken. 't Is ook al laat. In 't achterhuis schuurt de boerin dan blikken en emmers. Ze let ook op de weg.

„Dien stapt hier wel af, als zij van de kostwinnaarsvergoeding werk heeft gemaakt,” prevelt ze. Een kwartiertje later komt Dien, helblond, en met een hoogrode kleur nu. De boerin licht haar over 't ongeval in. Dan gaan ze naar Landman. 't Omzwachtelde gips, dat de arm stijf omsluit, plekt wit op de stoel.

„Daar nou, Vader, dat kon je nou niet ongelukkiger hebben getroffen,” beklagt Dien den boer.

„Ja, 't is je wat, kind. 'k Ben minstens zes weken mooi met die arm. En hoe is 't jou gegaan, Dien?”

„Met de duiten komt 't wel in orde. 'k Moet zeggen: de ambtenaren waren heel voorkomend voor ons. Zeg Vader, zal 'k nou straks es proberen, of 'k een knechtje voor je kan vinden? 't Werk moet toch 'beuren,” zegt Dien resoluut.

„'k Denk, dat 't vergeefse moeite is, kind. Toe, stop es een pijpje voor me. Vandaag vergeet ik het roken...”

Dien vult de doorgebrande pijpekop met tabak. Met de linkerhand duwt Landmans de steel tussen zijn tanden. Met de linkerhand strijkt hij ook een vlammetje aan.

„'k Moet niet al te afhankelijk worden...”

„Zou er nou niet een van de jongens thuis kunnen komen?” vraagt Dien.

„Dat zal niet zo gauw gaan, als de mobilisatie lang duurt...”

Zwijgend drinken ze thee. De onzekere toekomst drukt hun gedachten terneer.

„Daar komt Evers,” zegt Dien dan. Zij schuift een stoel voor den boer bij. Hij wist zich 't zweet van 't warme gezicht.

„G'n middag, samen. Nou Landman, je zit er een stuk beter bij dan vanmorgen. Hoe gaat 'et nou, kerel?”

„De pijnen bennen beter te dragen. Maar nou ben 'k over 't land zo in zorg...”

„Dat moet je niet zijn. 't Houdt je genezing maar tegen. En nou j'er toch over praat: Ik was zo astrant, om je groenten te veilen. Vertel nou ook maar es, wat er verder 't eerst uit de grond mot. Dan zal ik dat met een paar lui wel zien te relen...”

„Maar Evers... je zit nou zelf zonder volk...”

„Ik kan nog twee armen gebruiken. En dan... in mobilisatietijd moeten de mensen elkander maar helpen...”

„Dat is fideel,” zegt Landman ontroerd. Evers neemt een pak zorg voor hem af.

„Ik trek er toch op uit, of 'k volk huren kan,” zegt Dien.

„En als je een mannetje teveel tegenkomt, stuur je 't naar mij, Dien,” zegt Evers.

„Best boer. Nou Vader, 't goeie...”

Op 't erf praat Dien nog met de boerin.

„Morgen kom 'k Mieke wel melken. Schrijft u 't vanavond ook aan de jongens?”

„'k Hoop 'et te doen, Dien. Kind, wat is 'et nog warm...”

Een kerkklok klept in de verte. De boerin vouwt de handen, als bidt zij stil mee. De hemel lijkt niet meer zo hoog en ver als vanmorgen. Ook Dien staat in gepenzen verzonken. „Waar Fred nu zal zijn?” murmelt ze.

Nog steeds ligt Landman in de zorgstoel voor 't raam. Hij oefent wel met de voet, maar 't wil nog niet best. De mobilisatie duurt al een week. 't Is vreselijk nieuws, wat ook Landman door de radio hoort. Maar 't marcheert op het land, of hij er met de jongens zelf bij is. Evers heeft er weer een paar daggelders bij. Hij doet wat hij kan, om de schade voor Landman tot een minimum te beperken. Dien helpt ook elke dag op de hoeve. De volgende week komt er een roodharig knechtje. Veel zinnigheid had hij eerst niet, want hij woont twee dorpen verder. En, na 't eerste, korte berichtje komt er taal noch teeken meer van de jongens.

„Daar snap ik niks van. 'k Heb toch 't goeie adres op m'n brieven gepend,” moppert Dien.

„Je moet denken: Iedereen schrijft nou

aan familie, die onder dienst is. Maar 't hindert mij ook, dat de jongens 't van Vader misschien nog niet weten. Als 't ernstiger was, hadden we 't door de radio om laten roepen,” zegt de boerin.

Eindelijk brengt de post Dien een schrijven van Fred. Tweemaal werd hij overgeplaatst, en er is nog geen kijk op verlof.

„Dat dacht ik wel,” zegt de boerin.

„Misschien heeft Albrecht meer kans,” zegt Dien. Landman aanvaardt het berustend, dat hij vooreerst van de hulp der jongens verstoken zal zijn. In deze dagen denkt hij veel na. Hij heeft er de tijd voor. Dikwijls leest hij ook in het Boek. Op een middag ziet Dien, dat hij de Apocalypse weer heeft opengeslagen. Over zijn schouder leest zij zacht mee:

En ik zag uit de zee een beest opkomen, hebbende zeven hoofden en tien hoornen...

Dien huivert, hoewel het nog warm is.

„'t Valt niks mee, Vader, als je 't meemaakt, dat oordeelsprofetieën worden vervuld...”

„Nee kind. Wee, wee, ze is gevallen, de grote stad, las ik zoeven. Hoe vaak zullen we dat wee in onze tijd moeten horen?” zegt Landman. Hij staart even ver weg, als in visioenen gevangen. Dan zegt hij, en zijn stem klinkt vertrouwend: Het Lam is een Here der Heren, een Koning der Koningen, en Het zal overwinnen...

„Maar wij moeten eerst nog door de donkerheid heen,” fluistert Dien.

„God zal ons helpen, in 't aanbreken van de morgenstond, kind. We moeten Hem in Zijn gerichten billijken, Dien. Dan is de God Jakobs... ook nu... ons hoog vertrek...” zegt de boer. Hij glimlacht. Klein komen hem zijn eerste zorgen nu voor. Hij blikt naar de hemel, die de velden blauw overkoepelt. Zoeven hebben de nieuwsberichten uit Polen in de keuken gegonsd.

„Bloed en vuur en rookdamp zijn ons voor de laatste tijden voorspeld. Maar 't komt heel anders, dan ik 't mij als jongen soms heb gedacht,” zegt Landman zacht.

Bij de overweg verlaat een jonge soldaat het lokaaltje. Hij slaat een zijweggetje af, dat naar de kleine boerderij van Van der Hoog voert.

„It is a long way, to Tipperary,” fluit de soldaat. Dan veranderd het melodietje in dat van Sarie Marais...

Onder de verkleurende linde, háár groen doornenboom, zoomt Nan theedoeken om. Ze zet lusjes er aan, en denkt aan Albrecht. Waar zou hij nu zijn?

„Nan...” roept een lachende stem. Blozend springt Nan uit het stoeltje.

„Albrecht... jij hier?”

„Ja, tof hè, dat 'k al zo gauw verlof heb. En jij bent de eerste bij wie ik kom...”

Verder spreekt Albrecht niet over liefde. Eerst maar eens zien wat de tijd brengt. Maar de liefde blinkt toch in zijn ogen. Genegen kijkt Nan naar den gebruiden soldaat.

„Wat hebben ze me in een gat weggestopt, Nan. 'k Heb sloten en mitrailleurs-nesten gegraven. Zelf soms uren in zo'n kuil moeten liggen. En de veldpost bracht maar niks voor me mee.”

„Weet je 't dan nog niet van je Vader?” schrikt Nan op.

„Van Vader? Wat is er dan, Nan?”

Nan doet hem 't relaas van 't ongeval op de schuit.

„Sjonge... Nou, meidje, dan moet ik vlug vort. Vanavond kom 'k nog wel eens buurten...”

Gezwind zwaait Albrecht af.

„Vader... hoe zal hij zich hieronder houden?” denkt Albrecht. Met iets van schroom stapt hij het erf op. Geen levend wezen begroet hem. Zijn Moeder en Dien zijn bij Mieke. Voor 't keukenraam sluimert de boer. Zijn voeten zijn op een mattenstoel uitgestrekt. Albrecht blikt stil op hem neer. De mond glimlacht even. Bezonnen-ernstig is dan weer Landmans gelaat. Op tafel ligt het Boek nog opengelegd. Een drang, om te weten wat z'n Vader 't laatst heeft gelezen, bevangt Albrecht eensklaps. Hij sluipt op zijn tenen naar binnen. In zijn ogen komt iets beschroomds. Alsof hij een heiligdom binnengaat, zo buigt Albrecht zich over 't Boek. Enkele verzen ziet hij vet onderstreept.

„De Heere der heirscharen is met ons, de God Jakobs is ons een hoog vertrek. Sela.”

Albert doet zacht enkele stappen terug.

„Vaders lievelingspsalm... óók in mobilisatie,” zegt hij ontroerd.

ANNIE VREELAND

